

Ἐπικήδειος λόγος τῆς Α.Μ. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου
Χρυσοστόμου τοῦ Β΄
εἰς τόν ἀείμνηστον Ἀρχιεπίσκοπον πρόην Κύπρου
Χρυσόστομον τόν Α΄

24 Δεκεμβρίου 2007.

"Καί συνήχθη πᾶς ὁ λαός τοῦ κλαῦσαι αὐτόν...ὅτι ἠγούμενος μέγας πέπτωκεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ"(Β΄ Βασ. 3,34-38).

Ἐξοχώτατε Πρόεδρε τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας,
Ἐντιμότητα Πρόεδρε τῆς Βουλῆς τῶν Ἀντιπροσώπων,
Σεβασμιωτάτη χορεία τῶν Ἱεραρχῶν τῆς Κύπριδος Ἐκκλησίας καί τῶν
ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν,
Εὐλαβέστατοι τοῦ Ὑψίστου λειτουργοί,
Περιούσιε τοῦ Κυρίου λαέ,

Ὁ εὐσεβής καί εὐλαβής, ὁ συνετός καί σώφρων, ὁ ἐνάρετος καί
ἀδαμάντινος τό ἦθος, ὁ μεμορφωμένος καί πεφωτισμένος, ὁ εὐφραδῆς ρήτωρ
καί ὀτρηνός διδάσκαλος, ὁ διαπρύσιος κῆρυξ τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν καί
τῶν ἑλληνικῶν ἀξιῶν, ὁ πιστότατος Χριστιανός καί ἀκραιφνέστατος Ἕλληνας,
ὁ Ἀρχιεπίσκοπος πρόην Κύπρου Χρυσόστομος ὁ Α΄, μετὰ νόσον ὀξειαν καί
πολυχρόνιον, ἐκμετρήσας τό ζῆν, μετέστη πρὸς Κύριον περὶ τὴν μεσημβρίαν
τοῦ παρελθόντος Σαββάτου. Καί ἰδού σήμερον ἐν θλίψει καί ἀθυμίᾳ πολλῇ
συνήχθη εἰς τόν ἱερόν τοῦτον χῶρον πλῆθος πιστῶν διὰ νά τιμῆση καί
ἀποχαιρετίσῃ τόν προκείμενον μέγαν ἠγούμενον ἐπὶ τῇ σωματικῇ αὐτοῦ
ἐκλείψει καί χύσῃ δάκρυα θαλερά ἐπὶ τῇ ὀσονούπω ἀποκρύψει αὐτοῦ ἐντός
τάφου ζοφεροῦ καί ἀφεγγοῦς.

Βεβαίως τό αντίξοον τῶν περιστάσεων καί αἱ συνθήκαι αἱ ὀδυνηραί, ὑπό τάς ὁποίας ἀνέπνεε καί ἔζη κατά τούς τελευταίους τούτους χρόνους ὁ ἀοίδιμος Πρωθιεράρχης, ἐγέννων τήν βαρυθυμίαν ἐν τῇ καρδίᾳ πάντων ἡμῶν καί παρῆγον τήν εὐχὴν τῆς ἀπό τούτων συντόμου ἀπαλλαγῆς. Παρ' ὅλα ταῦτα, ὁ θάνατος δέν χάνει τήν ὀξύτητά του, ἀλλά τά κέντρα του εἶναι πικρότατα, ἔστω καί ἂν ἡ ὑπ' αὐτῶν κεντωμένη ψυχὴ εἶναι ψυχὴ γηραλέου πρεσβύτου καί ἡ καταβιβρώσκουσα τό σῶμα καί συνθλίβουσα τό πνεῦμα ἀσθένεια εἶναι χρονία καί δυσapάλλακτος. Διά τοῦτο δέν εἶναι δυνατόν νά προσατενίζωμεν εἰς τό ἄπνουν καί νεκρόν τοῦτο σκῆνωμα τοῦ γεραροῦ Ἀρχιεπισκόπου Χρυσοστόμου, χωρίς ὁ θάνατος αὐτοῦ νά διαχέῃ τήν λύπην καί τήν κατήφειαν εἰς τά πρόσωπα ἡμῶν, καίτοι ὁ θάνατος οὗτος δύναται νά θεωρηθῆ ὡς μετάβασις ἀπό τῶν ἀνιαρωτέρων εἰς τά ἡσυχαιότερα καί ἀπό τῶν λυπηροτέρων εἰς τά χρηστότερα καί θυμηδέστερα.

Ἐξαιρέτως δέ ἐλυπήθη καί ἐθλίβη ἡ ποιμαίνουσα ἡμῶν Ἐκκλησία ἐπί τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ ἀοιδίμου Ἀρχιεπισκόπου, διότι πολλή ἦτο ἡ συμπάθεια καί ἡ ἐκτίμησις, ἡ ὑπ' αὐτῆς πρὸς αὐτόν ἐπιδεικνυμένη. Ἐάν ἀνασκοπήσωμεν τόν βίον τοῦ προκειμένου Πρωθιεράρχου καί ἐξετάσωμεν τήν δρᾶσιν καί τήν ἀγάπην αὐτοῦ πρὸς τε τήν Ἐκκλησίαν καί τήν Πατρίδα, ἡ αὐτῆ δικαία πρὸς τόν ἀείμνηστον συμπάθεια θά γεννηθῆ καί νῦν ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν καί δικαίως ἀθρόοι οἱ ἔπαινοι θά ἐξαγγελθῶσι περὶ αὐτοῦ. Ὁ ὁμιλῶν, ὡς διάδοχος τοῦ μεταστάντος, προτίθεται ἀπερίττως νά ἐξαγγείλῃ τά τοῦ βίου αὐτοῦ καί ταῦτα πρὸς ἔπαινον τῆς ἀρετῆς καί πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ, εἰς τήν ἐπί γῆς βασιλείαν τοῦ ὁποίου ὄλον τόν βίον ἐκ παιδῶν ὁ ἀοίδιμος ἀφιέρωσεν.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1927, καί ἐν τῷ χωρίῳ Στατῶ τῆς εὐάνδρου Παφιακῆς γῆς, γεννηθεῖς ὁ ἀφ' ἡμῶν μεταστάς σεπτὸς Πρωθιεράρχης, ἐποτίσθη διά τῶν ναμάτων τῆς εὐσεβείας ὑπό τοῦ πατρός καί τῆς μητρός αὐτοῦ. Λίαν δ' ἐνωρίς ἐζήτησε νά εἰσαχθῆ καί εἰσήχθη εἰς τήν Ἱεράν Μονήν Κύκκου, φοιτήσας ἐν τῇ αὐτόθι ἀκμαζούσῃ τότε ἑλληνικῇ σχολῇ. Τό 1946 ἐστάλη ὑπό τῆς Μονῆς αὐτοῦ εἰς τό Παγκύπριον Γυμνάσιον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπεφοίτησε τό 1950, διακριθεῖς

ἐπί ἄκρα φιλοπονία, ἐπιδόσει καί σεμνότητι. Τό ἐπόμενον ἔτος ἐχειροτονήθη διάκονος ὑπό τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου τοῦ Γ΄ καί τό ἔτος 1952 μετέβη εἰς τάς κλεινάς Ἀθήνας καί ἐσπούδασεν εἰς τό Πανεπιστήμιον αὐτῶν, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπεφοίτησε τό 1961, τυχών πτυχίων τῆς Φιλοσοφικῆς καί τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς. Τό αὐτό ἔτος, καλῶς πλέον συγκεκριημένος κατά τε τό πνεῦμα καί τήν καρδίαν, ἐχειροτονήθη εἰς πρεσβύτερον καί προὔχειρίσθη εἰς Ἀρχιμανδρίτην, ἀναλαβών ὑπηρεσίαν ὡς καθηγητής ἐν τῷ Γυμνασίῳ Ἀρρένων Κύκκου καί ἐν τῇ Ἱερατικῇ Σχολῇ "Ἀπόστολος Βαρνάβας". Εὐδοκίμως καί καρποφόρως διδάξας ἐν τοῖς Ἐκπαιδευτικοῖς τούτοις Ἰδρύμασιν ἐπί πενταετίαν, ὑπῆρξεν ἀληθῆς πατήρ καί ὁδηγός τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἀπολαύων καί παρ' αὐτῶν ἀμερίστου σεβασμοῦ καί υἱικῆς ἀφοσιώσεως. Τό 1966 μετέβη εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου παρέμεινεν ἐπί διετίαν, χάριν εὐρυτέρων σπουδῶν. Τό δέ 1968, προτάσει τοῦ τότε Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου τοῦ Γ΄, ἐξελέγη ὁμοφώνως ὑπό τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου Χωρεπίσκοπος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς ὑπό τόν τίτλον τοῦ Ἐπισκόπου τῆς πάλαι ποτέ διαλαμψάσης Ἐπισκοπῆς Κωνσταντίας. Καί μετά πενταετίαν ἐξελέγη διά βοῆς Μητροπολίτης Πάφου, παραμείνας εἰς τήν θέσιν ταύτην μέχρι τοῦ 1977, ὅτε διεδέχθη τόν προῶρος κατελθόντα εἰς τόν τάφον Μακάριον τόν Γ΄, τόν αἰωνίας μνήμης εὐκλεῆ ἐκείνον Ἀρχιεπίσκοπον καί Ἐθνάρχην. Τοῦ μεγάλου καί κλεινοῦ τούτου Ἀρχιθύτου ὑπῆρξεν οὗτος εἰλικρινῆς καί πρόθυμος βοηθός, συνεργάτης καί συμπαραστάτης κατά τάς πλέον δυσκόλους καί κρισίμους ὥρας καί στιγμάς τῆς ζωῆς αὐτοῦ καί τῆς μαρτυρικῆς Πατρίδος ἡμῶν.

Καί ἵνα θετικώτερον κατίδωμεν τήν σπουδαιότητα τοῦ ἔργου τοῦ διαπρεποῦς ἀνδρός ὡς Χωρεπισκόπου Κωνσταντίας καί ὡς Μητροπολίτου Πάφου, δέν ἔχομέν τι ἄλλο νά πράξωμεν, εἰμή νά ἀναλογισθῶμεν, ὅτι ἡ ποιμαντορική αὐτοῦ δρᾶσις συνέπεσεν εἰς λίαν ἀνωμάλους περιστάσεις, ὅτε συνέβησαν σοβαρά ἐκκλησιαστικά καί πολιτικά γεγονότα, ὅπως ἦσαν ἡ κατά τούς χρόνους ἐκείνους σημειωθείσα ἀνωμαλία ἐκ τῶν διαφόρων δραστηριοτήτων τῶν παρανόμων ὀργανώσεων καί τῶν τούτων ἀνεγκεφάλων

υποστηρικτών, ή κατά τά ἔτη 1972 καί 1973 προκύψασα ἐκ τῶν ἀντικανονικῶν ἐνεργειῶν τῶν τότε τριῶν Κυπρίων Μητροπολιτῶν ἐκκλησιαστική κρίσις, ή υπό τῆς Μείζονος καί Ὑπερτελοῦς Συνόδου ἐξουδετερωθεῖσα, τό κατά τό ἔτος 1974 διοργανωθέν προδοτικόν χουντικόν πραξικόπημα καί ή ἐπακολουθήσασα βάρβαρος τουρκική εἰσβολή. Ὅσοι ἐξήσαμεν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τά θλιβερά καί τραγικά ἐκεῖνα γεγονότα, ἐθαυμάσαμεν τήν εὐτονίαν καί τήν ρώμην τῆς ψυχῆς του. Οὐδέν τῶν γεγονότων τούτων ἐγέννησε παρ' αὐτῷ τήν δειλίαν καί τήν ἀποκαρτέρησιν ἐν τῷ ἱερῷ ὑπέρ τῆς ἀληθείας καί τοῦ δικαίου ἀγῶνι, ἀλλ' οὔτος γενναίως ἐκάστοτε ὑπερεμάχει τούτων.

Ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης παραδειγματικῆς πολιτείας τοῦ ἀνδρός ἦτο ή ὑπ' αὐτοῦ ὑφέλκυσις τῆς συμπαθείας καί τῆς ἐκτιμῆσεως τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας. Διά τοῦτο, τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου τῆς Κύπρου χηρεύσαντος διά τοῦ ἀδοκῆτου θανάτου τοῦ πάνυ ὀσίως καί θεοφιλῶς κλείσαντος αὐτόν Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου τοῦ Γ', πάντες οἱ καθ' ἡμᾶς τότε λόγον ἔχοντες προσέβλεψαν πρός τόν Πάφου Χρυσόστομον, ὅστις, κατόπιν τῆς διά βοῆς ἐκλογῆς του, περιεβλήθη διά τοῦ ὑπάτου τῆς Κύπριδος Ἐκκλησίας ἀρχιεπισκοπικοῦ ἀξιώματος.

Ποῖος δέν γνωρίζει τήν δρᾶσιν αὐτοῦ ὡς Ἀρχιεπισκόπου καί τόν ζῆλον, τόν ὁποῖον ἐπεδειξάτο οὔτος ὑπέρ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καί ἐθνικῶν ἡμῶν πραγμάτων; Ταῦτα εἶναι τόσον πρόσφατα καί γνωστά, ὥστε θά ἔπραττεν ὁ λόγος μάταιόν τι καί κενόν, ἐάν ἐνδιέτριβεν ἐπί τοῦ προκειμένου καί ἐζήτει νά διαφωτίση περί τούτου ἀκροατήριον, γινῶσκον καί κρῖνον κάλλιστα καί ἀκριβέστατα τά κατά τόν ἀείμνηστον. Ἀπλῶς ὑπενθυμίζομεν τήν παρ' αὐτοῦ προσφοράν πάσης δυνατῆς βοηθείας πρός τούς ἐκτοπισθέντας, τήν ἐνίσχυσιν τῶν συγγενῶν τῶν ἀγνοουμένων καί τῶν θυμάτων τῆς τουρκικῆς εἰσβολῆς, τήν ἐμψύχωσιν τῶν ἐγκλωβισμένων, τήν στήριξιν τῶν ἀγωνιστῶν καί τῶν ἐκ τούτων ἐξηρημένων, τήν τόνωσιν τοῦ φρονήματος τοῦ ἀγωνιζομένου διά τήν ἐθνικοθρησκευτικήν του ἐπιβίωσιν λαοῦ μας, τήν παροχήν ἐνισχύσεως καί

συμπαραστάσεως -ἠθικῆς καὶ ὑλικῆς- πρὸς πάντα δυσπραγοῦντα καὶ αἰτοῦντα αὐτὴν συνάνθρωπον ἡμῶν.

Ὁ αἰδέσιμος νεκρὸς ὑπῆρξεν ἀναμφισβητήτως μορφὴ συμπαθῆς καὶ ἐξέχουσα εἰς λόγον μορφώσεως καὶ ἀρετῆς, αὐστηρότητος ἠθους καὶ ἀγνοῦ ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος καὶ ἀκραιφνοῦς ζήλου ὑπὲρ τῆς εὐκλείας τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν. Εἶχεν ὁ μακαριστὸς Ἀρχιεπίσκοπος καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ τιμίου, τοῦ γνησίου, τοῦ εἰλικρινοῦς καὶ ἀσυμβιβάστου πατριώτου καὶ τοῦ ἀκάμπτου καὶ σταθεροῦ διεκδικητοῦ τῶν δικαίων τοῦ λαοῦ μας. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος ὁ Ἀ΄ ἦτο πλήρης ἀγάπης, ἀνοχῆς καὶ ἀνεξικακίας πρὸς πάντας ἀνεξαιρέτως.

Ἄλλ' ἐνῶ οὕτω πως καλῶς καὶ παραδειγματικῶς ἐπολιτεύετο ὁ ἀοίδιμος, νόσος τις, δυσκόλως ἰατρικῶς ἀντιμετωπιζομένη, ἀμειλίκτως κατέλαβεν αὐτόν, ὑπέσκαψεν ὑπούλως καὶ κατὰ μικρὸν τὴν ὑγίειαν τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ ἐν τέλει ὠδήγησεν αὐτόν εἰς τοιαύτην κατάστασιν, ὥστε νὰ θεωρῆται ὡς εὐτύχημα ἢ θεόθεν ἀπαλλαγὴ αὐτοῦ ἐκ τῆς ἀφορήτου πλέον καὶ δεινοτάτης θέσεώς του, ἐκ τῆς ὀδύνης τῆς ψυχῆς του.

Καὶ σύ μὲν, μακαριώτατε καὶ σεβασμιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα, τὸν δρόμον τελέσας καὶ τὴν πίστιν τηρήσας, μεταβαίνεις νῦν ἀπὸ τοῦ μόχθου καὶ τοῦ καμάτου εἰς τὴν ἀνάπαυσιν καὶ ἀπὸ τῆς ταλαιπωρίας εἰς τὴν ἄνεσιν μετατίθεσαι ἀπὸ τῆς προσκαιροῦ ζωῆς εἰς τὴν ἀτελεύτητον, ἀπὸ τοῦ τρικυμιώδους πελάγους τῆς ἐπιγείου βιοτῆς εἰς τὸν εὐδίων ὄρμον τῆς αἰωνιότητος. Δέου τῷ Πανοικτίρμονι Θεῷ, ἵνα σκέπη καὶ προστατεύῃ ἐς αἰεὶ τὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πατρίδος ἡμῶν σκάφη καὶ κατευθύνῃ ταῦτα εἰς λιμένας γαληνοῦς καὶ σωτηρίου.

Ἡμεῖς δέ, ἐν Κυρίῳ ἀδελφοί πεφιλημένοι καὶ τέκνα ἠγαπημένα, προσέλθωμεν διὰ νὰ ἀπονέμωμεν τὸν τελευταῖον ἐν Χριστῷ ἀσπασμόν εἰς τό ἱερόν τοῦτο σκῆνος τοῦ τέως Προκαθημένου ἡμῶν, τοῦ ὁποῦ ζῶντος τὴν

δεξιάν πολλάκις κατησπάσθημεν καί τάς περικοσμούσας αὐτόν ποιμαντικάς ἀρετάς ἐσεβάσθημεν, καί ὑποσχεθῶμεν αὐτῷ, ὅτι θά ἐπακολουθήσωμεν τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ πρὸς τήν Ἐκκλησίαν καί τήν Πατρίδα καθήκοντος ἡμῶν. Εὐχόμενοι δ' ὀλοψύχως, ὅπως ὁ Κύριος τῆς ζωῆς καί τοῦ θανάτου κατατάξῃ ἐν σκηναῖς δικαίων τήν ψυχήν τοῦ ἀφ' ἡμῶν μεταστάντος μακαριστοῦ Πρωθιεράρχου, ἀναφωνήσωμεν ὁμοθυμαδόν: Τοῦ ἀοιδίμου Ἀρχιεπισκόπου πρώην Κύπρου Χρυσοστόμου τοῦ Α' εἴη ἄληστος, ἄφθιτος καί ἀγήρως ἡ μνήμη!